

Эхэ найхан нюугаа эд хамгаа мандуулай!

БУРЯД УНЭН

1921 онай
декабриин 21-нээ
гарана

Бүрэлдэх арадай тазетэ

**Буряад Республикин Арадай Хуралай болон Саха (Яхад) Республикин Гүрэнэй Суглаанай (Ил Түмэнэй) хоорондоо харилсаа холбоо эрхилхэ тухай
ХУРАЛДЫН**

Саашадаа "Таланууд" гэжээ
эрлэгдээг Буряад
Республикин Арадай Хурал
 болон Саха (Яхад)
Республикин Гүрэнэй
Стаан (Ил Тумэн).

Сүллан (Ил 1үмэн),
Российн Federatsiiin тэгшээ
жрээтэй субъектнүүд гэжээ
одорхон хоёр республикин
түхэтэй хуби заяануудай
нитэй нэгэн байханhaа

ламжалаан,
тус республикануудта
болов бүхын дээрээ Rossi
дотор парламентаризмын,
турэн түрүн тогтолцож оло
хүргэлтэдээ туha хүргэхэ
үсэл. Эрмэлзэлтийн

Бүряад Республикин болон
Саха (Яхад) Республикин
ууди гаргалгын
штаандай хоорондо уро
эс ба алийнда ашатай
арилсаа тогтоохын хүсэн,
аадахи мүрнүүдтэ
чийруулагданан иимэ
чийнүүдэй талаар үгсэ
жилласоо гэбэл;

Статья 1. Тэгшэ
арилсаанай гол ёнцуудай
нэдэх нуури дээрэ хоёр
беспубликийн пар-
ламенттуудай хоорондо
арилсаа холбоонуудыс
тргдхэхэ ба бэхижүүлхье

Статья 2. Удаадахи иимээглэлнүүдээр харилсаа болбоо эрхилх ябадалые аланууд шухалын шухалаа орилго гэжэ тоолоно гэбэл:

алаар конституционно-злээнэй политика; регионууд хоорондын талсаа холбооной талаар шалтгаалахаа хүснүүрчнүү

Уийдурадхаха үүсчэлнүүд, ийтгэвэл нэгэн гол ёсоонууд; Федеративна гүрэн түрэдээ рин эрхэтэ байлгые тооолго ба бэхижүүлгэ; Үндэхэ яхтануудай оорондохи харилсаа мбоонуудай налбариие, эзтоодо Хойто зүгэй үсөөн то арадуудай эрхэ зэргүс тули ёсоной талаар имштуулга;

Гүрэн түрын байгуулалта
нютагай өөхэдэйн
тэлбэри;
мунгэн сангай-
тын аламжын ба налогой
зули ёх;

Саха (Яхад) Республикин Гүрэнэй Суглаанай (Ил Түмэнэй)
Улее

лаа (Яхад) Республикин
үрэнэй Суглаанай (Ил
мэнэй) Республикин
засгийн Тийнчийн олон

Саха (Яхад) Республикин
Гүрэнэй Суглаанай (Ил-
Түмэнэй) Түлөөлэгшэдэй
Палестиний эмчилгээний

1996
ИЮЛИИН
26
Зурай һүүлхүүгээ
хонни һарын 11
ПЯТНИЦА
гарагай 6
№140 (19480)
Газетын сон
хэлсээтэ.

ЭРДЭМЭЙ ШЭНЭ ТУБ

Россий Федерациин Горно-Эрдэмэй академийн Буряадай отделени Улаан-Үдэ хотодо байгуулха асуудаларын эмхицдхэлэй суглааны угзэргэгэлэбэ.

—Манай Буряадта ашагтамалтамалтууды шанаржуулгын хэрэггүүдые эрхилхэ, тэрээнтэй хођбоотой эрдэм-шэнжэлгийн хүдэлмэри ябуулха гээш бэлэн бэшэ. Гэбэшье Буряадай газар дээрэ минерально түүхэй эдэй баялигүүдые бэдэрэлгын, олзоборилгын ба ашаглалгын үндэхэ һууриин хүгжөөлгэтэй, энэ хэрэгтэ шэнс онол арганууды нэбтэрүүлгэтэй энэ түб эмхидхэлгын холбонбоди, — гэж М. Семёнов мэдүүлээ.

Россий Федерациин Горно-эрдэмэй академиин 13 отделени ороной регионуудаар байгуулагданхай, тэрэнэй бүридэлд дун хамт 340 гэнүүдээ тоологдоно. Буряад ороондо ашагта малтамалнуудыг шанаржуулгын хэрэггүй хүгжөөх талаар тон ехэ арга боломжтой, тиймэхээ эндээ отделени нээхэ гэхэн шийдхэбэри автаяа гэжээ академиин Президиумийн гэшүүн А. Ильин угээхэлээдээ

"Эрдэвэл хүнээр сагтаа
эрдэм шэнхжэлгэнүүдээ
үзүүлж хувьшиж туслах иштэй

академинүүдье, газар
пютагуудта тэрэнэй
отделенинүүдье нээхэ
шииджэбэри абана. Энэй мүнеөс
сагай эрилтэ мүн. Хоморой
шухаг металнуудай банкнуудые
байгуулха гээшшухала зорилго
болоо. Юуб гэхэд, арбан жэл
үнгэрхэдэ, минерально-түүхэй
эдэй нөөснүүдэй тон бага
болово байные эртээнхээ
хараада абаха, эрдэм-
шэнжэлэлгын хүдэлмэридэ схэ
анхарал хандуулха хэрэгтэй"
гэж эн суглаанда хабаадаан
эрдэмэй доктор К. Никифоров
онсолбо.

Эрдэмэй шэнт түбэй гэшүүн Л. Якимов Буряад оронд ашагта малтамалнуудай баялаг тухай шинжэхлийн элидхэлхээс. Тийхээс Rossiya олзоборилгодог цинкын 48 процент, вольфрамай 27 процент одонхой, алтанай болон бусад ашагта малтамалнуудай горитой нөөсэ баямж бий гэж тогтохадаа

Тус сутлаан дээрээ эрдэмийшэнэ түбэй хүтэлбэрилхүү зургаанай бүридэл үнгагчаа. Россиин Federациин Горно эрдэмий академийн Буряадай отделениин түрүүлэгчээр Арадай Хурэлай Түрүүлэгчээр М. Семёнов, тэрэнэй орлогшоор С. Хыншиктуев үнгагчадаа.

Э. ДАМБАЕВА

БЭРХЭМ ЭРГЭЖЭЛТЭ

Сэлэнгийн аймагта таряашанай ажাহынуудай "Шасаргана" эблэл гурбадахи жэлээ амжалтатайгаар хүдэлнэ. Эблэлэй мүндэлэнхөө хойшо тэндэ Ирина Александровна Халиулина ажалладаг юм. Мүнхөө тэрэ витаминта тэжээлэй цехэй эзэл хариусалгатай наалбариние—үйлдвэрлигын лабораториис хутэлбэрлилнэ. Үйлдвэрлилгээж байхан продукциин шапарыс И. А. Халиулина ажалшадгаяа хамта эндэ шалгадаг юм. Ирина Александровна Томский фармацевтическэ училищи дүүргээд, удаан Улаан-Үдэ, Москва хотонуудай курсануудта нуража, "дээдэ гарай" мэргэжлэлэ болонон байна. Хариусалгатай ажалайшигаа хажуугаар тэрэх хинаншалгалгын тавагыг даадаг юм. Бэрхээ мэргэжлэлэ Ирина Александровна ажажшигаа худалдааныг тээврүүлэх хувьтай

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: лабораторийе даэгша И. А. Халиулина.
М. ШАЛТАКОВЫЙ.

МУХАР-ШЭБЭРЭЙ һОНИНУУД

ҮХИБҮҮДЭЙ ЗУНАЙ АМАРАЛТА

Манай район дотор мүнөө (6122) нурагшад тоологдоно. Олоньшие бэшэ һаань, эдэ үхибүүдэй зунай аялалта аятай зохиодор хэлэхээ гээшэ мүнөөнэй хүшэр үе сагта тиймэ бэшэ ха юм даа.

Тиймэ ябашье районой эмхи болон хүдөө болтуудай захиргаанууд арга шийжжёө бэдэржэ, ехэнхи буудай зунай амаралта муу бэшээр эмхидхэжэ. Районой 15 дунда июнии 1-нээ 1-4 классуудай шададай бэсийн тамир шалухэтусхай талмайнууд шалухэтусхай талмайнууд арилжээ, хүдэлмэрилжэ амьтадаа. Багашууд тэндэ 16-18 шаардлыг туршада амарна, шадал юм. Улаан-Удын хотын огород дээрэ ажалланна, баатар спортоор бэзэ норино. Хэрэг илангаяа ивникин, Түгнин, Мухар-Шэбэрэй хөрдохи, мүн Шэнэйн аунда нургулинуудаа эмхидхэгэнхэй.

Июлиин 1-нээ "Берёзка" үзүүчэлэнтэ газарта амаралтын лагерь эхий. Мүнөө тэндэ 100-нурагшад амаржа байна.

ЦЭР САГАЙ НОЙШОЛОН

Түүний туб Мухар-Шэбэрэй нэгэ гол үйлсэдээ сондойн үүл багаар шаанааймаанай шэнэ эмхи болоо һэн. Томохон тэрэ бүхий байсан соо урдань оршионд хэвлэгдэхэй. Мүнөө тэндэ 100-нурагшад амаржа байна.

Саашадаа эдэхэлэгдэхэй хэвлэгдэн гаражал байха юм. Гадна Түгнин шулуу нүүрхэ малтагшадай ажал хэрэгүүд тухай тусхай хуудаануудые хэблэхэ хараа бодол, түсэб бии.

ШЭНЭ ХАБСАРГАЛТАНУУД

Урдань районой газетэнүүд (һонинууд) ород, буряад хэлэнүүд дээрэх хэблэгдэн гарадаг байхан ааб даа. Мүнөө болоод байхад, буряад хэлэн дээрэх хабсаргалтась - оройдоо нэгэ хуудаан гаргахан хүндэ. Тээд арайхан гэжэ манай районой "Земля мухоршибирская" газетэ байглаа онай эхеэр шэнэ редакторай оролдолгоор буряад хэлэндээр "Түгнин толон" гэжэ хабсаргалта гаргажа эхилээ юм.

Тэрэнэй хажуугаар ород хэлэн дээрэх үшээх хоёр тусхай хабсаргалтанууд хэблэгдэдэг болоо. Тэрэ ямарнууд хуудаанууд бэгэхэдэ, үхибүүдэ, нурагшадаа зориулагданаа, тэдэнэй өөхэдэйн "гадараар" хэгдэдэг "Журавушка" гэжэ, мүн оршон тойронхи байгаали хамгаалгада зориулагданаа, экологийн талаар "Край наш, тутнуйский".

Жэшээн, хоёр дахин хэблэгдэхэн "Журавушка" нэгэндэйн нурагшадай Эхэ орон тухайгаа, түрэл нютагайнгаа хүндэтэх хүн зон тухай, мүн Агууехэ дайн тухай бэшэнхэн багахан зохёолнууд гарцаа һэн. Хоёрдохи хуудаандаа үхибүүдэй бэшэнхэн олон шүлэгүүд толилогдоо. Тэдэнэй тоодо Хара-Шэбэрэй дунда нургулиин нурагша Рычкова Кадиин "Родной край" гэхэн шүлэг районой түбэй хоёрдохи дунда нургулиин 7-дохи классай нурагша Долгор Эрдийнэвэгай "Дорога к сердцу" гэхэн сочинени гэхэ мэтэ.

Саашадаа эдэхэлэгдэхэй хэвлэгдэн гаражал байха юм. Гадна Түгнин шулуу нүүрхэ малтагшадай ажал хэрэгүүд тухай тусхай хуудаануудые хэблэхэ хараа бодол, түсэб бии.

УТА ЗАМАЙ ЭХИНДЭ

Наяад оной эхиндэ манай райондо хоёр тосхоной хүн зон хамтаржа. Сутайн совхоз байгуулсан юм. Нархата тосхондо бүлтадаа буряад зон ажануудаг байгаа, тээсаанахана үзэсхэлэн гёбайгаалттай газарта шэмээшгэй зон үни урданай байранхай байхан, нютагтаа Дээдэ үнгэй гэжэ нэрэ үгэнхэн байгаа. Шэнэ совхозой байгуулгахада, тэндэ ажаллахаяа холо ойрын нютагуудаа хүдэлмэришэд ерээ юм һэн. Тийгээ тус ажыхы интернациональна болонон. Тэндэ мүнөө буряад, ород, татаар, украинец болон бусадшье ондоо яжтан зэргэлжэ ажануудаг, мүн ажалладаг гээшэ.

Тийнээр байтараа дурсагдаан совхоз Түгнин шулуу нүүрхэнэй уурхайн хамбариин ажыхы болонон байгаа. Сэхыен хэлэхэдэ, энээхэн багахан газар таряалантай, сабшалантай, тиймэ олон бэшэ адуй малтай ажыхы байдал ходоо ёдэг үгүйхэнлэ байdag һэн. Тэрэнь хоёр дахин нэрээзшие һэлгэхдэнэй ѿдое гаралгүй, хүтэлбэрилэгшэдшие хэдэн дахин һэлгэдээ. Ажаллаха яжан зон эндэ гэмтэйшье байжа магад. Тийнээр байтар

мүнөөдэрэй хүндэ хүшэр саг оржэ өрэбэ. Саашаа яажа амидархаб гэхэн асуудал нархатаархид, дээдэ үнтайнхид оло дахин урдаа табяа юм. Тээд үбдэгдээрэе унахаа ажахые хэн үтэр түргөөр абаад, хэн мүнөө гарцаа нарабайгаад, дүнгэлсөөд орхихоб даа.

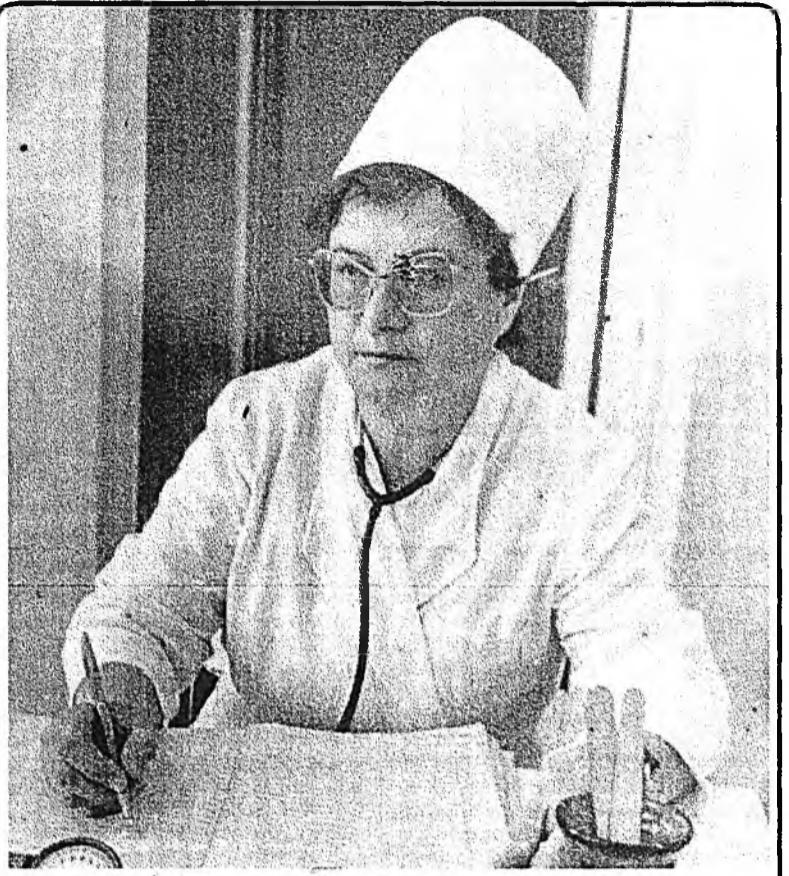
Иимэл хүндэ хүшэр ушархаа боложо, районой эгээ томо промышленна предприятиин хамбариин ажахыгаархид хамтаараа сутларжа, саашанхи харгы замаа хаража үзэхэ, үшээ өөхэдтөө үлөөд байхан арга боломжонуудаа яажа хэрэглэхэ тушаагаа хоорэлдэхэ, зүвшэхэ гэжэ энэ жэлэй хабар шинидэхэн байгаа. Хоёр дахин малшад, таряашад сутларжа шадаагүй, арайхан гэжэ турбадахи болзортоо хамтынгаа суглаа үнгэргоо һэн.

Тэрэ суглаан дээрэ яхала шанга хоорэлдэөн болонон юм. Буряадшье, ородшье таряашан гү, али малшан үгэхэлэхэдээ, хэжэябахан ажалаа һайн мэдэхэ тухайгаа мэдүүлэх һэн. Саашадаашье үнэн сэхээр хүдэлмэрилхэ тухайгаа мэдүүлхэн байна. Тийгээд лэ бүхы зоной хүдэлмэри, хамтын ажал һайнаар эмхидхэхэ, гуримшуулха тухай онсо тэмдэглэгдэхэн байгаа. Тийгээд олоний нэгэн дуугаар ажахынгаа хүтэлбэрилэгшээри нютагайнгаа дунда наханай буряад эхэнэр Галина Доржиевна Дабаеваа һүнгэхэн юм. Энэмийн бухгалтер мэргэжлэйтэй хүн, урдань Улаан-Үдээ ажаллахан, хожомын Нархата нютагаа гэр бүлөөроо бусаад, багахан ажал хэдэг байхан.

Тэрэ гэхээр тиймэ ехэсаг үшоо үнгэрэгүй байна. Унахаяа байхан ажахын шэнэ хүтэлбэрилэгшэ түрүүшүүгээ алхамуудые хээл юм аабза. Тээд энэ эхэнэртэ мүнөө хүшэрхэн лэ байна гээш, залуу хүтэлбэрилэгшэ ута замай эхиндэ ябана. Би Галина Доржиевнатай үнгэрхэн хабарай тарилгын урда тээхэнэй ажахын таряашадай хэжэ гараха хүдэлмэри тушиаа, оөрьни даб дээрэхи хараа түсэбүүд тухай богонихоор хоорэлдэхэн байгаа.

- Таряагаа тарихаа югшье гектар паар үгы байшообди, гэжэ гомдон татуу хоорэөгөө эхилэх һэн. Тийгээд арга боломжоёо бэдэржэ, шэнгэн түлишэ худалданабажа, газараа хахалхые оролдохомнай. Үшээ тийхэдэ ороо үнгэрэгүй байна. Тийбэ ябашье энэ хүндэ байдалхан гаража шадахабди гэжэ найданааб, зарим тэдэх хэмжээнүүдье абаад байна.

Г.Д. Дабаева тэрэ найдабарияа түгэс бэелүүлжэ шадаа гэжэ тэмдэглээ. Апрелии 25-наар занабарилгадаад байхан гэнжэ болон мөртэ бүхы тракториуудаа хоёр халаандада хүдэлгэжэ, богонихон болзор соо 900 гектар газар хахалаа юм. Тийгээдшие хэрэгтэй үрэхэ хүрэнгэ абаадаа ѿдое гаралгүй, хүтэлбэрилэгшэдшие хэдэн дахин һэлгэдээ. Ажаллаха яжан зон эндэ гэмтэйшье байжа магад. Тийнээр байтар

"Улаан-Үдэн" нарин сэмбын манифактура" гэхэн акционеринэ бүлгэмэй поликлиникээ зэтэй колектив худалжэ байдаг юм. Тус поликлинике предприятиин цехүүдэй нэгэн болоно. Поликлиникин ахамад врач В.И. Трухин республика дотороо мэдээжэ болонон. Эндэ ажалай ветеранууд медфельдшер Татьяна Ивановна Никитенко, ахалгаша медсестра Галина Ивановна Панова гэгшэдэй онсо нэрлэмээр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: медфельдшер Т.И. Никитенко.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

тарилаа саг болзор соонь, зарим ажахыннуудай таряашадханаа урид үнгэржэ баяссаа һэн.

Тийгээд саашань ехээр удаарагүй, урда урданайхишиа эмхитэйгээр хонидойнгоо, ямаадайнгаа ионоо хайшалжа абаа юм.

- Ажахыдамий тоологдодог 1788 толгой хонидоо 3321 килограмм, үшоо 375 толгой ямаадханаа 356 килограмм ионоо хайшалжаабаад байна. Тийгээд саашань хоёрдэгдэхэдээ, Галина Доржиевна һаяхан дуулгаа һэн. - Тиймэ ехэшье бэшэ һаань, тус продукция шадаа хаа һайн үнэ сэнтэйгээр худалдахаа һанаан байна, тээд залуу хүрэхэ гү, али яахаб.

Урагшаа һанаатай хүтэлбэрилэгшын энэ һанаан юумэниний бүтэжэ, ажахын жасада ёнотой нооной сэнтэй мүнгэн орохой даа гэжэ найдай.

Тэрэ апрель нарадаа үнгэрхэн хамтын суглаанхан хойши Нархата, Дээдэ үнтайнголон хүн зондоо мүнөөдэрэйн ажал хэрэгүүд тухай хоорэлдэхэн байна. Тийхэдэми хүн бүхэн шэнэ хүтэлбэрилэгшээз хүндэлэн, һайн һайхан үгнүүдые хэлэх һэн. Эгээ түрүүн хоёр тосхоной малшад болон таряашад, бэшэ бусадшье зон ажалай журамай тад ондоо болоны тэмдэглэнэ. Урдань нютагайнгаа үйлсэнүүдээр үглоогүүр эртэ гү, али үдэши хатуу харье барижархёөд, зүрхэтэй алхадаг хүйхэрүүд мүнөө оито үгы гэхэдэ болохо. Ҳүн бүхэндээр бүрихэжэябахан ажалдаа ёнотой эзэн мэтэ хандана, үнэн зүрхэнхөө хүдэлмэрилхэе оролдоно, ажалаа ѿдөнь үргэхэ гэжэ эрмэлзэнэ.

Бүри һаяхан би ажалаараа Сутайн таряашадай иегдэлэй (мүнөө тус ажахын имээ нэртэй боло юм) түрүүлэгшээдэх ханданаа байна. Тийгээд шадаа тийгээжэ хабарайнгаа

- Манай мүнөөдэрэй ажал хэрэгүүд тухай гэнэ гут даа, гээд Г.Д. Дабаева асуугаа һэн. Сагай оройхон болошии һаа, наараа хахалжа байна. Энэ хүдэлмэрийд үдэр бүри 4 гэнжээ, үшоо нэгэ К-700 түхэлэй тракториууд хабаадуулагдана. "Кировец" трактораар Сергей Назаров Мирсаид Захитов хоёр урагшатай һайнаар ажалдана. Бүхы дээрээ 1245 гектар наар, үшоо 200 гектар намарай наар хахалжа аваха түсэбтэйди. Мүнөо 1000-аад гектар газар олдүүрилэгдээд байна.

Үшоо саашань хоёрдэхэдээ, Галина Доржиевна иигэжэ тийдэглээ һэн. Тус ажахыда мүнөо үедэ бүхы "Беларусь" (МТЗ) маркын тракториууд үбнэ хуряалж даа бэлэдхэгдэжэ байна. Гадна тэжээл бэлэдхэлгэдэх хабаадуулагдахаа опдоошие оньжого технике захабарилагдана. Тийгээ Нархата, Дээдэ үнтайн сабшалан дээрээ иолини 25-наар үбнэ хуряагдажа эхилж юм. Ажахыда хамтаа дээрээ 398 гектар нуга сабшалан тоологдод. Энэ газар мүн баа пинэти түрүүлэгшын оролдолгоор хабарай үедэ мүн бэшээр үнлэгдаа. Үшоо тийхэдэ 208 гектар дээрэ донник таригданхай. Түрүүлэгшын мэдүүлхэн ёхор, энэ олон жэлэй ургамал үбнэндэ хуряагдажаар хараалгандай.

Манай районой багахан тэрэ ажахыдаа, тэрэнэй шэнэ түрүүлэгшээдэ энэ хүндэ хүшэр үе сагта хэхэ хүдэлмэри, бодолгото болохо юмэн юрэдэе захагүй ехэ юм аабдаа. Тээд ута замай эхиндэ ябахан залуу хүтэлбэрилэгшээз нютагаархидтая хамтаа тэрэ бүгэдэй аважаа хадахаа бэзэ гэжэ пайдамаар. Мүнөөдэрэйн ажал хэрэгүүд найдал түрүүлиэ.

В. ШИРДАРМАЕВ

29, ПОНЕДЕЛЬНИК

КАНАЛ "ОРТ"

7.00 Телеутро.
10.00, 13.00, 16.00, 02.00
Новости.
10.15, 19.20 "Новая жертва".
11.05 Поле чудес.
12.05 Человек и закон.
12.30, 20.35 Угадай мелодию.
13.10 В эфире ГТРК "Мир".
13.55 Олимпийские игры в Атланте. Легкая атлетика. Гребной сплодом. Финал.
15.35 Рыцарь-отважное сердце.
16.25 "Элен и ребята".
16.55 Олимпийские игры в Атланте.
19.00 Новости.
20.10 Час пик.
21.00 Если...
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.45 X/f "Пропавшая экспедиция", 1 с.
00.05 "Серебряный шар". Николай Гриценко.
00.50 Олимпийские игры в Атланте: события дня.

КАНАЛ "РОССИЯ"

8.30 Утренний экспресс.

9.00 Вести.
9.15 Эй, ухнем!

9.30 Деловой автограф.

9.35 Олимпиада-96.

13.00 Вести.

13.20 Волшебный школьный автобус

13.45 "Санта Барбара".

14.40 Русское лото.

15.20 Олимпиада-96.

16.00 Вести.

16.20 Время деловых людей.

БУРЯТСКОЕ ТЕЛЕВИДЕНИЕ

16.30 Мультфильм.

16.40 "Династия", 69 с.

17.35 Сагай суурян. В стране Ая-ганга.
18.00 Байгэл.

18.15 Курьер.

18.25 Разговоры на Омулевке.
19.05 Как жить будем? Встреча президента РБ Л.В.Потапова со коллективом ГРДТ.

19.25 Один час с Ниной Тумановой.

20.35 Байкал.

20.50 Курьер-2.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.

21.25 Россия в лицах.

21.40 "Санта Барбара".

22.35 Л-клуб.

23.20 Тележурнал "Охрана труда".

23.30 Олимпиада-96. Легкая атлетика.

00.15 Момент истины.

01.00 Вести.

01.35 Олимпийский курьер.

02.10 Джентльмен-шоу.

02.35 X/f "Мактуб: закон пустыни", 6 с.

30, ВТОРНИК

КАНАЛ "ОРТ"

7.00 Телеутро.
10.00, 13.00, 16.00, 02.05
Новости.10.15, 19.20 "Новая жертва".
11.05 Если...

11.45 Волшебный мир, или Синема.

12.10 Мультфильм.

12.30, 20.35 Угадай мелодию.
13.10 В эфире ГТРК "Мир".

13.55 Олимпийские игры в Атланте.

15.35 Рыцарь-отважное сердце.
16.15 Кварьете "Веселая хвэмпания".

16.30 "Элен и ребята".

16.55 Олимпийские игры в Атланте. Легкая атлетика. Финалы.

19.00 Новости.

20.10 Час пик.

21.00 Тема.

21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.

22.40 X/f "Пропавшая экспедиция", 2 с.

23.55 Муз. программа "50x50".
00.50 Олимпийские игры в Атланте: события дня.

КАНАЛ "РОССИЯ"

8.05 Утренний экспресс.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

8.35 Волшебный школьный автобус.

9.00 Вести.

9.15 Время деловых людей.

9.25 "Санта Барбара".

10.20 Деловой автограф.

10.25 Новинки от ТВ-медиа.

10.40 Олимпиада-96.

13.00 Вести.

13.20 Джентльмен-шоу.

13.50 Магазин недвижимости.

13.55 Деловая Россия.

14.25 Эй, ухнем!

14.40 Иванов, Петров, Сидоров и другие.

15.20 Олимпиада-96.

16.00 Вести.

16.20 Мультфильм.

БУРЯТСКОЕ ТЕЛЕВИДЕНИЕ

16.30 Мультфильм.

17.00 "Династия", 70 с.

17.50 "Улгур" (передача на эвенкийском языке).

18.10 Православная программа "Воскресение".

18.40 Байгал.

18.55 Курьер.

19.05 Встреча с депутатом Госдумы Н.И. Рыжковым.

19.35 Видеоканал "Пульс".

20.35 Байкал.

20.50 Курьер-2.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.

21.25 Киножурнал "Здоровье".

21.35 "Санта Барбара".

22.30 "Секрет актрисы". В. Марецкая.

23.15 Музыка всех поколений.

23.30 Олимпиада-96.

00.15 Д/ф "Памятник".

00.25 Олимпийский курьер.

01.00 Вести.

01.30 X/f "Суббота, воскресенье, понедельник", 1с.

31, СРЕДА

КАНАЛ "ОРТ"

7.00 Телеутро.
10.00, 13.00, 16.00, 00.45

Новости.

10.15, 19.20 "Новая жертва".

11.05 Тема.

11.45 В мире животных.

12.30 Зов джунглей.

13.10 В эфире ГТРК "Мир".

13.55 Олимпийские игры в Атланте.

15.15 Кактус и К.

16.30 "Элен и ребята".

16.55 Олимпийские игры в Атланте. Современное пятиборье. Финал. Бокс. 1/4 финала.

19.00 Новости.

20.10 Час пик.

20.35 Смехопанорама.

21.05 Чтобы помнили. Николай Рыбников.

21.45 Спокойной ночи, малыши!

22.00 Время.

22.40 X/f "Пропавшая экспедиция", 3 с.

01.00 Футбол. Чемпионат России. Спартак (Москва) - Балтика (Калининград). 2-й тайм.

01.50 Олимпийские игры в Атланте: события дня.

КАНАЛ "РОССИЯ"

8.00 Утренний экспресс.

8.30 Волшебный школьный автобус.

8.55 Новинки от ТВ-медиа.

9.00 Вести.

9.15 "Санта Барбара".

10.10 Время деловых людей.

10.20 Мультфильм.

10.35 Олимпиада-96.

13.00 Вести.

13.35 Деловой автограф.

13.55 Эй, ухнем!

14.10 Иванов, Петров, Сидоров и другие.

14.50 Ретро-шлягер.

15.20 Олимпиада-96.

Спортивная гимнастика.

Показательные выступления.

15.55 Магазин недвижимости.

16.00 Вести.

16.20 Эксклюзив.

БУРЯТСКОЕ ТЕЛЕВИДЕНИЕ

16.30 Программа мультфильмов.

17.25 "Династия", 71 с.

18.15 "Толи".

5

1996 оной ИЮЛИН 26

В.Добрыниным.

21.00 Вести.

21.25 "Лицо с обложки".

В.Сюткин.

21.45 Док. фильм "Смолянки".

22.00 Олимпиада-96.

00.25 Олимпийский курьер.

01.00 Любимые комедии.

"Частный детектив, или

Операция-кооперация".

02.30 Бесконечное путешествие.

4, ВОСКРЕСЕНЬЕ

КАНАЛ "ОРТ"

9.00 Тираж "Спортлото".

9.10 Ералаш.

9.20 Комедия "Шаг с крыши".

10.45 Непутевые заметки.

11.00, 01.35 Новости.

11.15 Пока все дома.

11.50 Утренняя звезда.

12.40 Олимпийские игры в Атланте.

16.00 Новости.

16.25 Клуб путешественников.

17.10 Как-то раз.

17.20 Мультфейерверк.

18.10 Олимпийские игры в Атланте.

21.00 Время.

21.40 Комедия "Джентльмен из Эспома".

23.30 Олимпийские игры в Атланте.

КАНАЛ "РОССИЯ"

9.00 Доброе утро.

9.45 Телесериал "Элли и Джулс".

10.10 Устами младенца.

10.40 Олимпиада-96.

14.00 Человек на земле.

**29 июля,
ПОНЕДЕЛЬНИК**

- 16.00 Мультсериал "Пэдди", 1 и 2с.
16.30 Х/ф "Человек-амфибия".
18.00 Христианская программа "Благая весть".
18.25 Сериал "Антонелла".
19.10 Нон-стоп лист.
19.20 Прогнозы недели.
19.50 Программа "Мода".
20.05 "Музыкальный подарок".
20.20 Шоу Бенни Хилла.
20.50 Нон-стоп лист.
21.00 Программа "Дизайн-ревю".
21.15 Шесть новостей.
21.25 Х/ф "Сайонара", 1 с.
22.40 Юмористическая программа "Назло рекордам".
23.00 Х/ф "Сайонара", 2 с.
00.20 ПОСТмузыкальные новости.
00.35 Дорожный патруль.
- 30 июля, ВТОРНИК**
- 16.00 Мультсериал "Пэдди", 3-6 с.
17.00 Аптека.
17.10 ПОСТмузыкальные новости.
17.25 Сериал для подростков "Заветная долина", 11 с.
18.00 "Благая весть".
18.25 Телесериал "Антонелла".

ТИВИКОМ

29, ПОНЕДЕЛЬНИК

- 16.00 Анонс. Сериал "Тихая пристань".
17.00 "Дикая природа".
17.30 Женские истории.
18.00 Сегодня, новости НТВ.
18.35 Док. сериал.
19.00 Муз. поздравления.
19.45 Телегазета.
20.00 Мир кино: "Спенсер напрокат".
21.00 Итоги.
22.20 "Дерзкие и красивые".
22.45 Телегазета.
23.00 "Олимпийский час из Русского дома".
24.00 Сегодня.
00.35 Муз. канал.

30, ВТОРНИК

- 16.00 Анонс. Сериал "Тихая пристань".
17.00 "Дикая природа".
17.30 Женские истории.
18.00 Сегодня: новости НТВ.
18.35 Док. сериал.
19.00 Муз. поздравления.
19.45 Телегазета.
20.00 Мир кино: "Психоз-3".
21.30 Тележурнал.
21.55 Док. сериал "Самые большие загадки прошлого и настоящего".

РАДИО

29, ПОНЕДЕЛЬНИК

- 6.12 "Анонс". Радиобозрение передач текущей недели.
6.20 Радиожурнал "Земля родная".
6.45 - 7.00 Информация, объявления.
7.22 Программа "Анфас".
7.45 - 8.10 Радиостудия "Бираан". В программе: Беседа с специалистом регионального отдела Госкомсевера Шемстовой Н. Е.; К вопросу о подготовке Народного Хурала республики законопроекта "О правовом статусе малочисленных народов Севера республики".
19.22 - 19.52 Республикаансакие

- 19.10 Нон-стоп лист.
19.20 Телегра "Деньги... Деньги? Деньги!".
20.05 "Муз. подарок".
20.20 Акулы пера: Юрий Лоза.
21.05 Нон-стоп лист.
21.15 "6 новостей".
21.35 Х/ф "Почему я?".
23.00 Стиль (CNN).
23.20 Детективный сериал "Желтая нить", 6 с.
00.10 ПОСТмузыкальные новости.
00.25 Дорожный патруль.
- 1 августа, ЧЕТВЕРГ**
- 16.00 Мультсериал "Пэдди", 9, 10 с.
16.30 Аптека.
16.45 ПОСТмузыкальные новости.
17.00 Сериал "Заветная долина", 13 с.
17.30 Дорожный патруль.
17.45 Программа "Мода".
18.00 "Благая весть".
18.25 Телесериал "Антонелла".
19.10 Нон-стоп лист.
19.20 Ток-шоу "Профессия": акушер.
20.05 Муз. подарок.
20.20 Нон-стоп лист.
20.30 "Алло!": Игра 5.
- 31 июля, СРЕДА**
- 16.00 Мультсериал "Пэдди", 7, 8 с.
16.30 Аптека.
16.45 ПОСТмузыкальные новости.
17.00 Сериал для подростков "Заветная долина", 12 с.
17.30 Дорожный патруль.
17.45 Дамский клуб "Элита".
18.00 "Благая весть".
18.25 Телесериал "Антонелла".
19.10 Нон-стоп лист.
19.20 Катастрофы недели.
19.50 В гостях у бабушек и дедушек.
20.05 "Муз. подарок".
20.20 Ток-шоу "Я сама": "С нами не соскучишься".
21.05 Нон-стоп лист.
21.15 "6 новостей".
21.25 Х/ф "Город Садденли".
22.40 Скандалы недели.
- 23.10 Х/ф "Навсегда".
00.50 ПОСТмузыкальные новости.
- 1 августа, ЧЕТВЕРГ**
- 16.00 Мультсериал "Пэдди", 9, 10 с.
16.30 Аптека.
16.45 ПОСТмузыкальные новости.
17.00 Сериал "Заветная долина", 13 с.
17.30 Дорожный патруль.
17.45 Программа "Мода".
18.00 "Благая весть".
18.25 Телесериал "Антонелла".
19.10 Нон-стоп лист.
19.20 Ток-шоу "Профессия": акушер.
20.05 Муз. подарок.
20.20 Нон-стоп лист.
20.30 Д/ф "Третьяки и Гречки", ч. 1.
- 2 августа, ПЯТНИЦА**
- 16.00 Мультсериал "Пэдди", 11, 12 с.
16.30 Аптека.
16.45 ПОСТмузыкальные новости.
17.00 Сериал для детей "Заветная долина", 14 с.
17.30 Дорожный патруль.
- 3 августа, СУББОТА**
- 12.00 Мультфильмы. "Том, Джерри и их друзья".
13.00 Детский сеанс: "Дымка".
14.15 Нон-стоп лист.
14.25 Мир путешествий: "Вояджер", 27, 28 с.
15.15 "Это мы не проходили..."
15.40 Х/ф "Стряпуха".
16.55 Территория ТВ-6: "Бумажная беспредельность"
17.25 Дамский клуб "Элита".
17.40 Мультфильмы.
18.00 "Благая весть".
18.25 Нон-стоп лист.
18.35 Х/ф "Однажды укушеннный".
20.05 "Муз. подарок".
20.20 Нон-стоп лист.
20.30 Х/ф "Двойной капкан", 1 с.
21.45 В гостях у бабушек и дедушек.
- 3, СУББОТА**
- 9.00 Анонс. Муз. канал.
9.45 Ералаш.
10.00 Сегодня.
10.35 Энциклопедия чудес.
11.00 Док. сериал "Войска особого назначения", закл. серия.
11.30 Х/ф "Счастливчик" (Россия).
13.00 Времечко.
13.30 Спорт. программа.
14.00 Сериал "Белое, синее, красное".
15.00 Red Wave представляет.
15.30 Лучшие цирки мира.
16.30 Мультсериал "Город собак".
17.00 Анонс. Сериал "Боишься ли ты темноты?".
17.30 Спорт. программа.
18.00 Сегодня: новости НТВ.
18.35 Док. сериал.
19.00 Муз. поздравления.
19.45 Телегазета.
20.00 "ТИВИКОМ" представляет АВТОЭКСПРЕСС.
20.30 Трюкачи Голливуда.
21.00 Летний кинотеатр. "Шут" (Россия).
22.30 Телегазета.
23.00 "Олимпийский час из Русского дома".
24.00 Сегодня.
00.35 "Эротические шоу мира".
- 4, ВОСКРЕСЕНЬЕ**
- 9.00 Анонс. Муз. канал.
9.45 Ералаш.
10.00 Сегодня.
10.35 Энциклопедия чудес.
11.00 Док. сериал "Оружие".
11.30 Воскресный кинозал: "Чье старичье?" (Россия).
13.15 Клуб "Белый полугай".
14.00 Сериал "Белое, синее, красное".
15.00 Red Wave представляет.
15.30 Мир развлечений.
16.00 Дог-шоу.
16.30 Мультсериал "Город собак".
17.00 Анонс. "Полицейский Кэт" и его собака".
17.30 Спорт. программа.
18.00 Сегодня.
18.35 Док. сериал.
19.00 Муз. поздравления.
19.45 Телегазета.
20.00 "Самые большие загадки прошлого и настоящего".
20.30 Телегра "100 к 1".
21.00 Летний кинотеатр. "Берегись автомобилей".
22.30 Телегазета.
23.00 "Олимпийский час из Русского дома".
24.00 Сегодня.
00.35 Эротические шоу мира".

известия (выпуск на бур. и рус.яз.)

30, ВТОРНИК

6.12 Республикаансакие известия (выпуск на рус. и бур. яз.)

6.40 Обзор республиканских газет.

6.45 - 7.00 Информация, объявления.

7.22 "Проблемы, вытекающие из тарелки с "кашей"— продолжение разговора о недостатках в сфере общественного питания.

7.45 - 8.00 Программа "Гуламта" (на бур. яз.)

12.10-13.00 "Музыкой прославил степь". Музыкальная передача, посвященная памяти композитора Ж. А. Батуева (на бур. яз.)

19.22 - 19.52 Республикаансакие известия (выпуск на бур. и рус. яз.)

31, СРЕДА

6.12 Республикаансакие известия

(выпуск на рус. и бур. яз.)

6.40 Обзор республиканских газет.

6.45 - 7.00 Информация, объявления.

7.22 Общественно-политическая передача.

7.47-8.10 "Встречас интересным человеком".

19.22 Республикаансакие известия (выпуск на бур. и рус. яз.)

19.52 - 20.07 "Алтан зула" (на бур. яз.)

1, ЧЕТВЕРГ

6.12 Республикаансакие известия (выпуск на рус. и бур. яз.)

6.40 Обзор республиканских газет.

6.45 - 7.00 Информация, объявления.

7.22 Утренний концерт.

7.35 - 8.00 Программа "Резонанс".

12.10 - 13.00 Передача музыкальной редакции "Встреча для Вас".

31, СРЕДА

6.12 Республикаансакие известия

17.45 Мой чемпион.

18.00 "Благая весть".

18.25 Телесериал "Антонелла".

19.10 Нон-стоп лист.

19.20 Ток-шоу "Сделай шаг".

20.05 "Муз. подарок".

20.20 Нон-стоп лист.

20.30 Д/ф "Третьяки и Гречки", ч. 1.

21.00 Кулисы.

21.15 "6 новостей".

21.25 ПОСТмузыкальные новости.

21.40 Х/ф "Дикси Лейнз".

23.05 Вы - очевидец.

23.35 Х/ф "Под маской беркута".

3 августа, СУББОТА

12.00 Мультфильмы. "Том, Джерри и их друзья".

13.00 Детский сеанс: "Дымка".

14.15 Нон-стоп лист.

14.25 Мир путешествий: "Вояджер", 27, 28 с.

15.15 "Это мы не проходили..."

15.40 Х/ф "Стряпуха".

16.55 Территория ТВ-6: "Бумажная беспредельность"

17.25 Дамский клуб "Элита".

17.40 Мультфильмы.

18.00 "Благая весть".

18.25 Нон-стоп лист.

18.35 Х/ф "Однажды укушеннный".

20.05 "Муз. подарок".

20.20 Нон-стоп лист.

20.30 Х/ф "Двойной капкан", 1 с.

21.45 В гостях у бабушек и дедушек.

3, СУББОТА

9.00 Анонс. Муз. канал.

9.45 Ералаш.

10.00 Сегодня.

10.35 Энциклопедия чудес.

11.00 Док. сериал "Войска особого назначения", закл. серия.

11.30 Х/ф "Счастливчик" (Россия).

13.00 Времечко.

13.30 Спорт. программа.

14.00 Сериал "Белое, синее, красное".

15.00 Red Wave представляет.

15.30 Лучшие цирки мира.

16.30 Мультсериал "Город собак".

17.00 Анонс. Сериал "Боишься ли ты темноты?".

17.30 Спорт. программа.

18.00 Сегодня: новости НТВ.

18.35 Док. сериал.

19.00 Муз. поздравления.

19.45 Телегазета.

20.00 "ТИВИКОМ" представляет АВТОЭКСПРЕСС.

ОЙН БАЯРАЙ НАЙНДЭР

Улаан - Удаан авиапредприятийн байгуулагдахаар 70 жэлэй ой наяхан гүйсэжэ, республикин олонийтэ, авиаторнууд энэ найндэрыг баяржа ба халант гаар тэмдэглээ. Ушарны гэхдээ Бурят-Монголын агаарийн аэроплан 1926 оной июлиин 22-ийн үглөнэй багтаа агаарта дэгдэжэ, Монголын Ургээ (мундо Улаан-Баатар) хото руу нийдээн юм.

70 жэлэй хугасаа соо Улаан - Удаан авиапредприятии уграан хүргээгээ, элдэб тухэлэй самолёдууд эндэхээ нийдэн гарад, хүн зонийн Совет броной, мунбусадьш гүрэнүүдэй элдэб хотонуудта хүргээг болон байгаа. Энэ ёе соо хэдэн үеин летчигууд нурган гаргагдажа, авиа-предприятийн алдар солмын арьбадхахаа бишүү. Эндэ ургажа гаралан летчигууд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадажа, эрэлхэг зоригтоогийн дайламдахан тухэтэй. Дайнай нүүлээр мун лэ олон үеин летчигууд, вертолётчигууд амжлатаагаар худалжэ, дайнда наандрагдажаар ажагыг нэргээсэхэн байна.

"Улаан - Удаан авиапредприяти" гэжэ акционерийн бүлгэмэй байгуулагдахаар 70 жэлэй ойдо зориулагдахаа найндэр Сокол нууринай стадион дээр болоо. Дүршэл шадабаритай летчигууд болон вертолётчигуудаа Хүндэлэлэй грамотанууд, үнэтэ бэлэгүүд

баруулагдахан байгаа. Энэ найндэрэй үедээр шадабаряа харуулбаа, уран наиханий бүлгэмэйхд концерт-наадаа табиба.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: п а р а ш ю т и с т хараалагдахан газартай буба; "Улаан-Удаан авиапредприяти" гэжэ акционерэй бүлгэмэй генеральны директорэй орлогшо В. М. Сухоруков 25 жэлдэ вертолётчигоор худалжэн В. А. Коваленкэдэ шагнал баруулна; авиа-предприятийн начальникаар 25 жэлдэ худалжэн Г. М. Пономаренко; уран наиханий бүлгэмэй хабаадагшад Светлана Кириллова, Наталья Самбуева, Дашима Балданова концертэх хабаадажаа байна.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ
фото.

Угай бэшэгэй ула муреэр

ЕНГҮҮД ГАРБАЛТАН

Хүндэтэ уншагшад! Танай анхаралда дурагхагдахан угай шигэй автор тухай уриг тогтожо хоорхьуби. Саржима Ершевна Сколоцкова манай газетын эзэхүйтэй уншагшадай тогтум. Тэрэнэй олохон зүйлийг—фенологийн тэмдэглэлийг, дурсгаланууг, наанамжа, бодолнууг "Буряад үзэндэ" хэблэгдэхэн тогтум.

Тэрэ 1929 ондо Борохоной аймагай Буряад—Енгүүд тосхондо шүрээ. Сергеий Тутутхонович эсэгэнь—эхин нургуулиши багша, энэ—Мария Балдановна. 1948 ондо Эрхүүтэй багшанарай 2 жилээдээ нургуулиши естествено-географическая танагта бураж, 1950 ондо түрэл шотагтасаа биологи болон химиин багшар хүдэлбээ. Хожомын Эрхүүтэй багшанарай институтуу тохиор дүүргээ. Буряад Республикин Хяагтын, Түүхэнэй аймагуудста, Улаан—Үзэ хотого багшалаа.

С. С. Сколоцкова хэдэн арбааг жэл соо хизаар ороноо шижээлгэн, арадашигаа түүхэ домогуудые, чо заншалнуудые нэргээхэ худалмэри ябуулж байгаа, СССР-ий болон России Географическая бүлгэмүүдэй бодото гэшүүн. 1960-аад ондо түрэл Енгүүд шотагтайгаа зоной уг гарбал тухай материалыннуудые суглуулна. Мундо үедэ, наанайгаа шаралтадаа гарабашье, нишины ажлыг зүйлийг эзэхүйтэйгээр хабаадалсан. Буряад эхинэрийүүдэй "Ллан—Гуа" эблээдэй правилиши түрүүлэгшээр наяхан нүнгагдаба.

Т. САМБЯЛОВА.

Харалгын малгайтай Хатан улын буумал шулуунай тормойн һэтэлээд, Оно гол харьялан, бурялан урдажа, үүлэй нүүлдэ Анигар мүрэндэ шудхадаг. Энэ замдань Осор Еншээ хоёр горхон угтан шилдэгээ. Эгээлийн эзэсхэлэн наихан газарта хэдэн бага тосхонуудаа бүридэхэн Буряад—Енгүүд гэжэ тииргэн оршодог. Эдэбага нууринуудые вэрэзэ. Оно голийн зүүн эрьедэ Мунхалуурд гэжэ хорёод үрхээ шилбайдаг. Сааша ябахада, Хаал гэжэ айл ушарха. Голой баруун эрьедэ Билаараг, Шаргараг, Шаангираг, Буланги гэжэ айл ушадаг. Шаргарагийн зүүн-хойшио нэгэ модо зайдаа Матьбираг, Матуушкараг, Суухараг, Дунда айл гэхэн

багахан нууринууд, зуналангүүдшье байнаа, нүүлшины хоёрын 1920-1930 онуудаар үгүй болоо һэн. Матуушкарагайлануудые Еншээ гэжэ горхоной нэрлэдэг юм.

Миний тооントо Матьбираг нюотагтаа мундо үедэ 8 үрхэ айл үлэнхэй. Эндэ олонхидоо Матьбиин үрэ надаад ажануудаг. Энэ угайхид Шаргарагта, Эрхүүдэ, Улаан-Үдээ, Москвада ажанууна. Енгүүд гарбалтанай уг изагуурай наалааmodo согсолон бэшэжэ абаахые орлдоо һэм. Урда үеин үргэд, хүгшэдэй хэлэхээр, удахаа узууринай Буха-Ноёнгоо эхитэй юм. Енгүүд элинсэгэгийнгээ арбан хоёрдохи үеин наадаанаа гэсэн. Эртэ урда сагта Енгүүд гэжэ

хүн Оно голий эрье шадар нуурижанаа түүхэтэй. Енгүүд угайхид Булгадаа таараа гэжэ үеийн үедэ дамжуулагдан домоглоно.

Аймагай туб Оно нууринхаа тооントо тээшээ зориходош, холохгоо Хатуу-Уула хадамий харрагдадаг. "Хатуу-Уула", "Хэлтэгэйн хүшуун", "Турагай хүшуун", "Набгарай хүшуун" гэхэн нэртэй уулануудны ерхэн айлшадай һонирхол, гайхалтүүрүүдэг. Буряад—Енгүүд нюотагнай баян түүхэтэй, холо ойтуур суурхажаан байхаюм. Туб Азиин арадуудай эрдэни зэндэмэн болохо "Абай Гэсэр" үльгэр соо Енгүүдэй баатар хүбүүд тухай дурдагдана. Эртэ урда сагта манай элинсэгүүд дайшалхы шэн габыагаараа суурхажа, "дайсададарагдаагүй Енгүүдэй 99 баатар хүбүүд" гэхэн нэрэ солонь үльгэр домогто оронон байна.

300 шахуу жэлэй саана Ород гүрэн Сибирийн үргэн дайдье, Байгал шадарай газарые эзэлжэ эхилэн түүхэтэй. Ород таряаша зон тэргэ морицдоо ашаагаа, үхидүүдээ тээжэ, манай элинсэгүүдэй адуй маллаа атаржуулан бэлшээдэг газар дайдада хүрэжэ ерхэн байна. Тийхэдэ болонон ушар тухай ийм нэгэдээ басаган юм. Бүлэг ород зоодэлшадые толгойлогшо хүн ерээд, манай Енгүүд угай аха захатанхаа "танай газарта хаана нуурижахаа эзүүхэхбэ?" гэжэ асуунаа юм. Матьбиин, Матуушкин олон үри нааданар түрэл тооントо Буряад—Енгүүд шотагтасаа, харьялан, бурялан урдагша Оно голийнгоо эрье амгалан тайбан, баян дэлгэр ажанууна. Гэжэ хэлсээ баталхан гэлсгигүү.

Нүүдэлшээдэй нуурижанаа ехэ тохон тэрэггээ Ород—Енгүүд гэхэн нэртэй байха юм. "Үнэмийн бузарлаха гэжэ нанаад, Оно голий эхин шадарай газар заагаагүй юм" гээд угай домог соо хэлэгдэн.

Миний элинсэг Матьби Матуушка гэжэ ахатай байнаа юм. Матуушка 5 хүбүүтэй һэн: Махагар, Пайбал, Пираан, Манжиго, табадахинь хүн болоогүй наа бараган. Хүлисгэтын, уншагшад, нэрыен мартааб. Юундэ "хүн болоогүй" гэнэбий гээл, үхидүүдэй болоогүй хүнниие Байгалай баруун-хойно нуудаг буряад угсаатан иигэжэ нэрлэдэг урдай заншалтай юм.

Матуушкин хүбүүдэй аша, гушанар мундо иимэ фамилинуудтай: Пайбалай үри наадаа—Павловууд, Пираанайхид—Сперанскатан, Манжигохид—Манжигоевүүд. Махагарай хүбүүд—нальран Манжехан хөрхөо тараашад Мантиковууд, Манжехановууд гэхэн фамилийтай.

Миний аба Сергей, тэрэнэй эжинь Аршаан гэжэ нэртэй һэн. Аршаан тбодэймни нальранай басаган юм. Манжехановуудай арба гаран гэр бүлэ мундо Улаан-Үдээ ажанууна. 12 гэр бүлэ Сперанскатан мун лэ эндэ нуурижанаа. Павловуудай, Манжигоевүүдий үри нааданар нийислэл хотод олон юм. Матьбиин, Матуушкин олон үри нааданар түрэл тооントо Буряад—Енгүүд шотагтасаа, харьялан, бурялан урдагша Оно голийнгоо эрье амгалан тайбан, баян дэлгэр ажанууна. С. СКОЛЬЖИКОВА.

Номой таг АРАДУУДАЙ ТҮҮХЭ ШЭНЖЭЛЭН...

Российн Эрдэмий академиин Гүрэнни болон хүнэй эрхэ шэнжэлдэг института "Права человека и международные отношения" гэхэн согсолбори 1,5 мянган хэхэгээр хэблэгдэн гаргагдаа. Согсолбориин харюусалгатаа редактор — Е. Лукашева.

Н. Смирновой "Слово о забайкальских казаках" гэжэ нэртэй түүхээ очерк-хронико Волгоградай хэблэлэй комитетдэб 5 мянган хэхэгээр барлагдаба. Энэ номдо зурагууд үтгэнхэй.

Москвагай "Энергоатом" хэблэлдэ Братска ГЭС-эй барилгын түүхэдээ зориулагдахан "Человек и его дело" гэхэн очерк 25 мянган хэхэгээр гаргагдахан байна. Тус ном И. Масленников суглуулан согсолборилоо.

Российн Эрдэмий академиин Сибирийн таңагай Яхадай Эрдэмий туб Т. Винокурова болон бусад авторнуудай "Демократическая ситуация в Республике Саха (Якутия): проблемы и перспективы" гэхэн статьянуудай согсолбори гаргаба.

Элистэ хотын "Этнолог-Центр" гэхэн эрдэмий шэнжэлэлгийн предприятии Москвагай "Наука" гэжэ хэблэлэй З-дахи типографитай хамтаа Г. Авляевагай "Происхождение калмыцкого народа (середина IX-Четверть XVIII в)" гэжэ монографи мянган хэхэгээр хэблээ.

Новосибирск хотодо Россин Эрдэмий академиин Сибирийн таңагай Гүрэнэй эрдэм-техники и библиотекэдэ А. Степанова, З. Аршинская гэгшэдэй сугуулан согсолборилжон "Изобретения Сибирского отделения Российской Академии наук за 1992 год" гэжэ заабары ном гаргагдаба.

Л. Гумилёвой "От Руси к России" гэжэ түүхээ очеркнуудайном Москвагай "Экопресс" хэблэлдэ 20 мянган хэхэгээр барлагдахан байна.

Москва хотодо Россин Эрдэмий академиин Бүхэдэлхэйн экономико болон арадуудай харилсаанай института Э. Поздняковагай редакцидоро "Национализм: теория и практика" гэхэн статьянуудай согсолбори хэблэгдээ.

Т. АНДРЕЕВА,
Н. КОСЕНКОВА

Москва хото.

БУЯНТАЙ ТӨӨБИЙ

АРШААН булагуудаар
харьялжан, аглаг ой тайгатай,
үргэн нэмжээ талатай Борто
ниутаг наижан даа. Энэ ниутагта
захын үйлсүн гэрнүүдэй нэгэн
соо хүндэтээ Цыбикжаб
Аюшееевна Тапхаева, уяаар
нэрлэбэл, Бортын төөбии.
Тапхаев Пама-Цырен
Лубсанович нүхэртээс
ажацуудаг юм.

Нahангаа амаралтада
үнүхэнэй гардааньш haа, Пама-
Цырен абгай үшвэр сарюун
хүнгэн, гэртэхи газаахи ажалаа
хэхээр дэ замдаа.

Цыбикжаб тоөбии 1930 оной
май наараа һойготого түрөхэн
юм. Бортын эхиндэг түрэлхидын
мал дээрэ худалжэ байгаа. Бага
балшар наанхаа хара ажал
хайса хөхэн гээшэ. Эхэ,
эсцэвигээ хонидоо хаража,
бринзэ хэдэгчьеңь мунөөшийе
наанадаг юм.

1951 ондо наханайнгаа нүхэр Пама-Цырен абгайтай уулзажа, хуби зялагaa нийлүүлһэн юм. 48 жэлэй хутасаа соо колхоздоо хүхээ хадын нута, гүбээнүүдээр үхэр малаа адуулжан намтартай. Малда габшагай бэрхээр хүдэлхэннинь шүрбэхэтгэй ажалша гарнуудынь гансата харахада эли болодог.

Пама-Цырен аблгайтан 5 үри хүүгээдэх хүмүүжүүлэн, гарынч ганзагада, хүлэнь дүрөөдэ хүргэнэй байна. Булта үхижбүүдийн гэр бүлэгтэй, амгалан тэнүүчин ажахуудаг юм.

ОБОО ТАХИНА

Бүгээд жэлнүүдтэй обоо тауилгаа хaa хаанагүй үнэртэгдэг бодонхой. Июлии эхээр Агын хойто энгэрэй Сагаан хадын оройдо хоёр жэлэй саала дахишаа һөргөэн бодхоогдоод арамийлагдахан Гэндэн-Шойд он гэдэг обоое тахиба. Гоё һайханаар хубсалжан, эрхи маанияа барижан хэдэн зуугаад зон сутлараа. Уданшьеңүй Агын дасанай цэрээтэ Сэргэ лама түүүтэй ламанар санаартан морилжо, уншалгах эгэлбээ. Мүн лэ тэндэ дасан дутангүудта ба обоо буухануудта зориулжан дуу хүгжэмүүд зээлээ, сан хэнгэрэг, бүрэз бэшихүүрэй абыян лородалга абтажа, үргэл мүргэл ягуулагдаа.

Түүлээрнь обоогой наир паадан наяараа. Бүхэ барилдааңда илчилэн хүн эрье хонин шагнаалда хүртэбэ.

Агын тойрогой дэбисхэр дээрэхи бухы нуурин тусхонуудта обоо бүнхан шэнэр бэригдажа, тусхай юдэртэ тахигдадаг заншалтай болонхой. Обоолгарадаг зоной тоо жэлдээж элэдэ олонпорю.

Ц. ГОНГОРОВ.

Номой байшангай дэргэдэ Улаан-Үде хотын 330 жэлэй ойдо зориулагдахан нийр наадан боложо байна.

М. ШАИТАКОВОЙ фото.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикин Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редактор А.Л. АНГАРХАЕВ.

РЕДАКЦИОННО-КОЛЛЕГИЯ: С.Д.РИНЧИНОВ (редакторы орлогчы), Б-М.Ж.ЖИГЖИТОВ (кариусалтты секретары), Р.Б.ГАРМАЕВ (Буряад Республикасының Президенттеги ба Правительствынын аппарат), Д.Д.СҮНДАРОН (Буряад Республикасының Арадай Хурал), таңа уулсын даагынад; Г.Х.ДАИНЕЕВА, Ц.Ц.ДОНДОГОЙ, С.Д.ОЧИРОВ, Т.В.САМБЯЛОВА В.И.ПИПТАЕВ (хөбүүлүк директор).

Редакцион телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмныи - 2-54-34, редакторай орлогынн-политическо - 2-55-97 (даатшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа - 2-64-36 (даатшань), одонийтын хүдэлмэрийн ба мэдээсэлтэй - 2-54-93, (даатшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; к 42-19; Закаменска - 30-61.

"Бурятия" хэбэлэй төлөөний телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-35-95.

Манай адрес:

670000, Улаан-Үдэ.
Каландаришилчин
үйлсэ, 23, "Буряад үзүүл-
газетын редакцii.

Газета хэвлэгээ 2
хуудаан -хэмжээтийн
Индекс 50901.
Хэлбэр 3772.
Хэвлэлийн
тушаагднаан сар 17.0

"Республиканска типографи" газет
АО-до газетэ хэвлэгээ.
Дирекцорийн телефон: 240-45
Б-0079-дэхи номртойгоор.
бүрилжээдэ абланхай.
Заказ № 7811.